

George Antoniu

Tudorel Toader

(coordonatori)

Explicațiile Codului penal

**Volumul V
(Articolele 367-446)**

**Versavia Brutaru, Mirela Gorunescu, Nicolae Grofu,
Ion Ifrim, Viorel Pașca, Vasile Păvăleanu, Constantin Sima**
(autori)

Universul Juridic

București

-2025-

Cuprins

Abrevieri.....	9
----------------	---

TITLUL VIII

INFRAȚIUNI CARE ADUC ATINGERE UNOR RELAȚII PRIVIND

CONVIEȚUIREA SOCIALĂ.....

Generalități (art. 367-384).....	11
----------------------------------	----

Bibliografie generală la Titlul VIII.....	15
--	-----------

Capitolul I

Infrațiuni contra ordinii și liniștii publice	16
---	----

Generalități (art. 367-375).....	16
----------------------------------	----

Bibliografie specială la Capitolul I (Titlul VIII)	18
--	----

Art. 367. Constituirea unui grup infracțional organizat.....	19
--	----

Art. 368. Instigare la violență.....	31
--------------------------------------	----

Art. 369. Incitarea la violență, ură sau discriminare.....	35
--	----

Art. 370. Încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni	39
---	----

Art. 371. Tulburarea ordinii și liniștii publice	42
--	----

Art. 372. Portul sau folosirea fără drept de obiecte periculoase	47
--	----

Art. 373. Împiedicarea desfășurării unei adunări publice.....	54
---	----

Art. 374. Pornografia infantilă.....	58
--------------------------------------	----

Art. 375. Ultrajul contra bunelor moravuri.....	67
---	----

Capitolul II

Infrațiuni contra familiei.....	71
---------------------------------	----

Generalități (art. 376-380).....	71
----------------------------------	----

Bibliografie specială la Capitolul II (Titlul VIII)	74
---	----

Art. 376. Bigamia	75
-------------------------	----

Art. 377. Incestul	79
--------------------------	----

Art. 378. Abandonul de familie	84
--------------------------------------	----

Art. 379. Nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului.....	93
--	----

Art. 380. Împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu.....	98
---	----

Capitolul III

Infrațiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate	103
--	-----

Art. 381. Împiedicarea exercitării libertății religioase	103
--	-----

Art. 382. Profanarea lăcașurilor sau a obiectelor de cult.....	111
--	-----

Art. 383. Profanarea de cadavre sau morminte	114
--	-----

Art. 384. Prelevarea ilegală de țesuturi sau organe	120
---	-----

TITLUL IX

INFRAȚIUNI ELECTORALE.....

Generalități (art. 385-393).....	123
----------------------------------	-----

Bibliografie generală la Titlul IX.....	127
--	------------

Art. 385. Împiedicarea exercitării drepturilor electorale.....	128
--	-----

Art. 386. Coruperea alegătorilor.....	132
Art. 387. Frauda la vot.....	137
Art. 388. Frauda la votul electronic.....	141
Art. 389. Violarea confidențialității votului.....	144
Art. 390. Nerespectarea regimului urnei de vot.....	147
Art. 391. Falsificarea documentelor și evidențelor electorale.....	150
Art. 392. Fapte săvârșite în legătură cu un referendum.....	154
Art. 393. Sancționarea tentativei.....	154

TITLUL X

INFRAȚIUNI CONTRA SECURITĂȚII NAȚIONALE.....	156
Generalități (art. 394-412).....	156

Bibliografie generală la Titlul X..... 167

Art. 394. Trădarea.....	169
Art. 395. Trădarea prin transmitere de informații secrete de stat.....	172
Art. 396. Trădarea prin ajutarea inamicului.....	176
Art. 397. Acțiuni împotriva ordinii constituționale.....	181
Art. 398. Înalta trădare.....	184
Art. 399. Acțiunile ostile contra statului.....	187
Art. 400. Spionajul.....	190
Art. 401. Atentatul care pune în pericol securitatea națională.....	192
Art. 402. Atentatul contra unei colectivități.....	195
Art. 403. Actele de diversiune.....	198
Art. 404. Comunicarea de informații false.....	200
Art. 405. Propaganda pentru război.....	202
Art. 406. Compromiterea unor interese de stat.....	205
Art. 407. Divulgarea secretului care periclitează securitatea națională.....	207
Art. 408. Infrațiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională.....	210
Art. 409. Constituirea de structuri informative ilegale.....	213
Art. 410. Nedenunțarea unor infrațiuni contra securității naționale.....	216
Art. 411. Cauze de reducere a pedepsei.....	220
Art. 412. Sancționarea tentativei.....	220

TITLUL XI

INFRAȚIUNI CONTRA CAPACITĂȚII DE LUPTĂ A FORȚELOR ARMATE.....	221
Generalități (art. 413-437).....	221

Bibliografie generală la Titlul XI..... 230**Capitolul I**

Infrațiuni săvârșite de militari.....	231
Generalități (art. 413-431).....	231
Bibliografie specială la Capitolul I (Titlul XI).....	238
Art. 413. Absența nejustificată.....	239
Art. 414. Dezertarea.....	247

Art. 415. Încălcarea consemnului.....	255
Art. 416. Părăsirea postului sau comenzii.....	264
Art. 417. Insubordonarea	271
Art. 418. Constrângerea superiorului	280
Art. 419. Abuzul de autoritate.....	286
Art. 420. Lovirea superiorului ori a inferiorului	291
Art. 421. Capitularea.....	297
Art. 422. Părăsirea câmpului de luptă.....	302
Art. 423. Zborul neautorizat.....	305
Art. 424. Părăsirea navei.....	309
Art. 425. Părăsirea comenzii.....	313
Art. 426. Neluarea măsurilor necesare în operațiunile navale.....	316
Art. 427. Coborârea pavilionului	320
Art. 428. Coliziunea.....	322
Art. 429. Sancționarea tentativei.....	326
Art. 430. Infrațiuni privitoare la aeronave militare	326
Art. 431. Punerea în mișcare a acțiunii penale	327
Capitolul II	
Infrațiuni săvârșite de militari sau de civili.....	328
Generalități (art. 432-437).....	328
Bibliografie specială la Capitolul II (Titlul XI).....	333
Art. 432. Sustragerea de la serviciul militar în timp de război.....	333
Art. 433. Agresiunea împotriva santinelei.....	337
Art. 434. Sustragerea de la luarea în evidența militară	341
Art. 435. Neprezentarea la încorporare sau concentrare	344
Art. 436. Jefuirea celor căzuți pe câmpul de luptă.....	349
Art. 437. Folosirea emblemei Crucea Roșie	352
TITLUL XII	
INFRAȚIUNI DE GENOCID, CONTRA UMANITĂȚII ȘI DE RĂZBOI	355
Generalități (art. 438-445).....	355
Bibliografie generală la Titlul XII	357
Capitolul I	
Infrațiuni de genocid și contra umanității	359
Generalități (art. 438-439).....	359
Bibliografie specială la Capitolul I (Titlul XII).....	360
Art. 438. Genocidul	361
Art. 439. Infrațiuni contra umanității	370
Capitolul II	
Infrațiuni de război.....	382
Generalități (art. 440-445).....	382
Bibliografie specială la Capitolul II (Titlul XII)	387
Art. 440. Infrațiuni de război contra persoanelor	388

Art. 441. Infrațiuni de război contra proprietății și altor drepturi	398
Art. 442. Infrațiuni de război contra operațiunilor umanitare și emblemelor.....	402
Art. 443. Utilizarea de metode interzise în operațiunile de luptă	406
Art. 444. Utilizarea de mijloace interzise în operațiunile de luptă	413
Art. 445. Sancționarea tentativei.....	417
TITLUL XIII	
DISPOZIȚII FINALE	418
Art. 446. Intrarea în vigoare.....	418

TITLUL VIII

Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială

Generalități
(art. 367-384)

 COMENTARII (Prof. univ. dr. Viorel Pașca*)

1. Codul penal în vigoare în raport cu legea penală anterioară

Codul penal anterior reglementa în Titlul IX al Părții speciale, sub aceeași denumire de „Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială”, în patru capitole, infracțiunile contra familiei (art. 303-307 C. pen.), infracțiunile contra sănătății publice (art. 308-313 C. pen.), infracțiunile privitoare la asistența celor în primejdie (art. 314-316 C. pen.) și alte infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială (art. 317-330 C. pen.).

Actualul Cod penal a sistematizat incriminările doar în trei capitole, privind infracțiunile contra ordinii și liniștii publice (art. 367-375 C. pen.), infracțiunile contra familiei (art. 376-380 C. pen.) și infracțiunile contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate (art. 381-384).

Infracțiunile contra sănătății publice au fost incluse în Titlul VII, intitulat „Infracțiuni contra siguranței publice”, iar infracțiunile privind obligația de asistență a celor în primejdie au fost incluse în Titlul I, intitulat „Infracțiuni contra persoanei”.

În rândul infracțiunilor care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială au fost incluse unele incriminări din legi speciale (de exemplu: pornografia infantilă, împiedicarea desfășurării unei adunări publice, portul sau folosirea fără drept de obiecte periculoase) sau au fost introduse incriminări noi (încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni).

În același timp, au fost dezincriminate fapte precum prostituția, cerșetoria și vagabondajul.

* Doctor în drept, specializarea drept penal; profesor la Facultatea de Drept, Universitatea de Vest din Timișoara, e-mail: viorelpasca@e-uvv.ro; avocatpasca@gmail.com.

Noua sistematizare a infracțiunilor care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială apare mai coerentă și mai cuprinzătoare decât cea din vechiul Cod penal.

2. Elemente preexistente infracțiunilor care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială

A. Obiectul juridic

Obiectul juridic al acestor infracțiuni îl constituie relațiile sociale privind conviețuirea socială, înțelegând prin aceasta acele relații interumane care asigură climatul de ordine și liniște publică necesar desfășurării normale a activității economice și social-culturale și promovarea unor relații civilizate în viața cotidiană.

Ansamblul relațiilor privind conviețuirea socială este foarte diversificat, motiv pentru care putem desluși un sens mai larg al acestei noțiuni, cuprinzând ansamblul de relații interumane care fac posibilă conviețuirea socială în comunitatea umană, și un sens mai restrâns al unor relații de conviețuire socială mai apropiate, cu implicații directe asupra ordinii și liniștii publice, a relațiilor de familie sau a respectului datorat libertății vieții religioase și cărora legiuitorul a înțeles să le acorde o protecție specială prin incriminarea unor infracțiuni specifice.

B. Obiectul material

În general, infracțiunile cuprinse în acest titlu sunt infracțiuni de pericol și nu au obiect material. În cazul unor infracțiuni a căror săvârșire implică acțiuni exercitate asupra corpului unor persoane sau bunuri (tulburarea ordinii și liniștii publice prin acte de violență asupra persoanelor sau bunurilor, a obiectelor de cult sau mormintelor, a sistemelor informatice etc.), infracțiunile respective au și un obiect material.

C. Subiecții infracțiunilor

Subiectul activ al infracțiunilor, cu excepția infracțiunilor împotriva familiei, nu este calificat. În cazul acestora din urmă, subiectul activ este calificat, neputând fi decât un părinte sau o altă persoană căreia i-a fost încredințat copilul ori, în cazul bigamiei, o persoană căsătorită. Participația penală este posibilă în toate formele.

Unele dintre infracțiunile contra ordinii și liniștii publice și infracțiunile contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate pot fi comise și de persoana juridică.

Subiecți pasivi pot fi orice persoane, cu excepția infracțiunilor împotriva familiei, în cazul cărora subiectul pasiv are calitatea de membru de familie.

D. Locul și timpul săvârșirii infracțiunilor

Locul săvârșirii faptei este, în anumite cazuri, o cerință esențială de existență căreia depinde tipicitatea infracțiunii. Pentru a constitui infracțiunea de tulburare a ordinii și liniștii publice sau de ultraj contra bunelor moravuri, faptele trebuie comise în public; portul ilegal de obiecte periculoase trebuie să se săvârșească la adunările publice, manifestările culturale sau sportive etc.

Timpul nu are, în general, vreo influență asupra conținutului infracțiunii, cu excepția abandonului de familie comis prin neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească sau notarială.

3. Structura și conținutul juridic al infracțiunilor coincid, în majoritatea cazurilor, cu conținutul constitutiv al infracțiunii, cu excepția infracțiunilor împotriva familiei, care presupun și existența unei situații premisă.

A. Situația premisă

Situația premisă este o cerință specială în cazul infracțiunilor împotriva familiei (de exemplu: preexistența unei căsătorii, stabilirea unei obligații de întreținere pe cale judecătorească, încredințarea minorului potrivit legii unui părinte sau altei persoane).

B. Conținutul constitutiv

a) Latura obiectivă

Infracțiunile care aduc atingere unor relații de conviețuire socială sunt, în majoritatea lor, infracțiuni comise pure, putând fi comise doar prin acțiune; în mod excepțional, infracțiunea de abandon de familie se poate comite prin omisiune, în variantele normative constând în neîndeplinirea, cu rea-credință, a obligației de întreținere prevăzute de lege sau în neplata cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească sau notarială ori în neexecutarea, cu rea-credință, de către cel condamnat a prestațiilor periodice stabilite prin hotărâre judecătorească, în favoarea persoanelor îndreptățite la întreținere din partea victimei infracțiunii.

Majoritatea infracțiunilor sunt infracțiuni de pericol, dar unele infracțiuni se consumă numai dacă urmarea directă este un rezultat (de exemplu: profanarea unui lăcaș sau a unui obiect de cult; sustragerea, distrugerea sau profanarea unui cadavru; prelevarea de țesuturi sau organe de la un cadavru).

b) Latura subiectivă

Toate infracțiunile cuprinse în acest titlu pot fi comise doar cu intenție directă sau indirectă. Faptele comise din culpă nu sunt incriminate.

Mobilul și scopul săvârșirii acțiunilor nu constituie cerințe pentru tipicitatea infracțiunii, cu excepția infracțiunii de constituire a unui grup infracțional organizat, în cazul căreia asocierea are ca scop comiterea uneia sau a mai multor infracțiuni.

4. Forme. Sancțiuni

A. Forme

Actele preparatorii, deși posibile, nu sunt incriminate.

Tentativa este incriminată doar în cazul infracțiunii de pornografie infantilă [art. 374 alin. (5) C. pen.].

Infracțiunile sunt, în majoritatea lor, infracțiuni de consumare instantanee. Unele dintre acestea pot îmbrăca forma infracțiunii continue (de exemplu: portul fără drept de obiecte periculoase – art. 372 C. pen.; constituirea unui grup infracțional organizat – art. 367 C. pen.; abandonul de familie – art. 378 C. pen.).

Infracțiunile pot îmbrăca și forma infracțiunii continuate, dacă acțiunile se comit la intervale diferite de timp, în baza aceleiași rezoluții și împotriva aceluiași subiect pasiv.

B. Sancțiuni

Infracțiunile care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială, în general, sunt infracțiuni de gravitate medie, pedepsite cu închisoare de până la 5 ani sau cu amendă, și care nu exclud individualizarea executării pedepsei în regim neprivativ de libertate.

5. Elemente de drept comparat

Codul penal portughez incriminează, în Capitolul V, intitulat „Despre infracțiunile împotriva ordinii și liniștii publice”, în Secțiunea I, infracțiunile antisociale periculoase (art. 295 – Ebrietatea și intoxicarea; art. 296 – Exploatarea minorului la